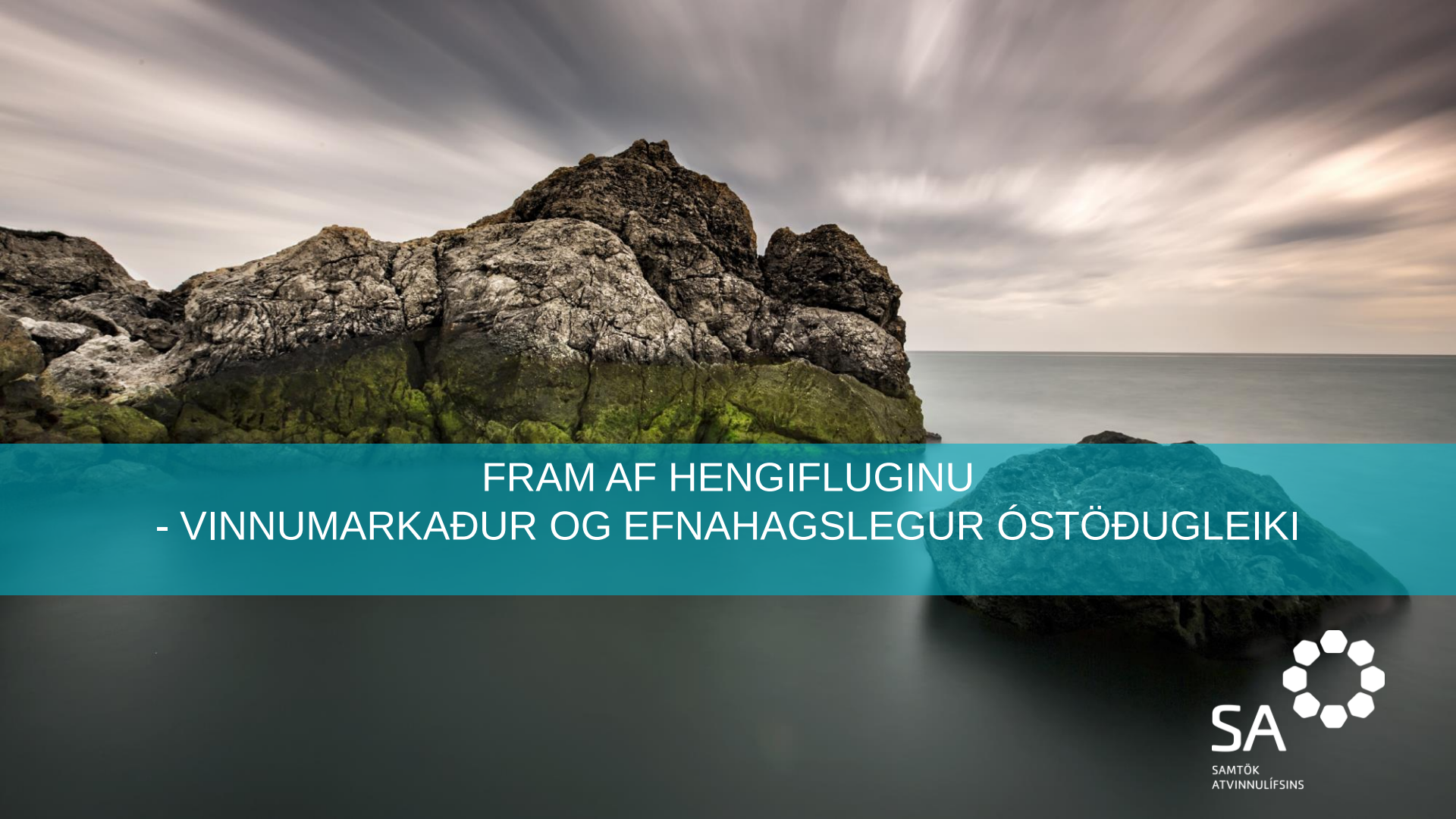

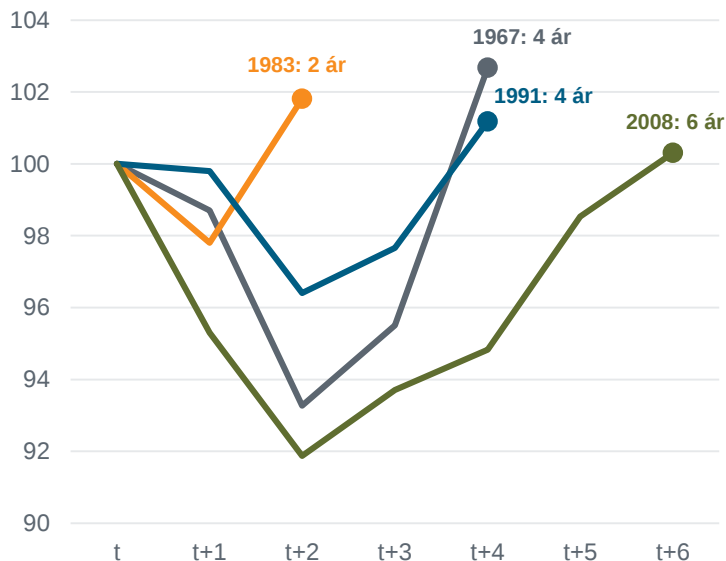

FRAM AF HENGIFLUGINU - VINNUMARKAÐUR OG EFNAHAGSLEGUR ÓSTÖÐUGLEIKI

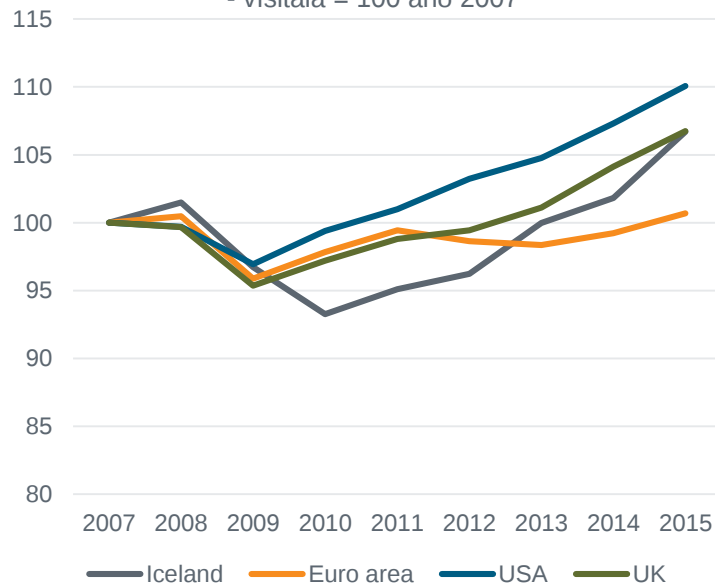
ÓTRÚLEGUR VIÐSNÚNINGUR FRÁ 2008

Ótrúlegur árangur hefur náðst frá hruni

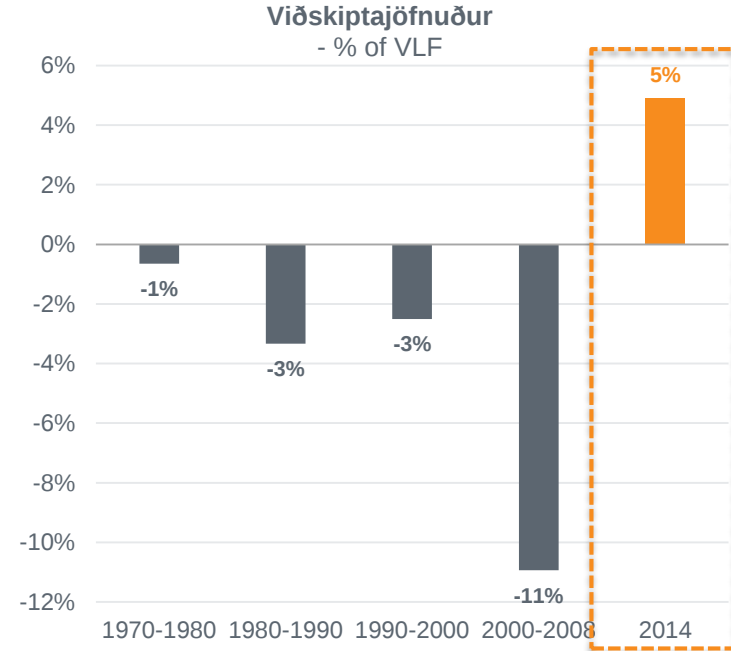
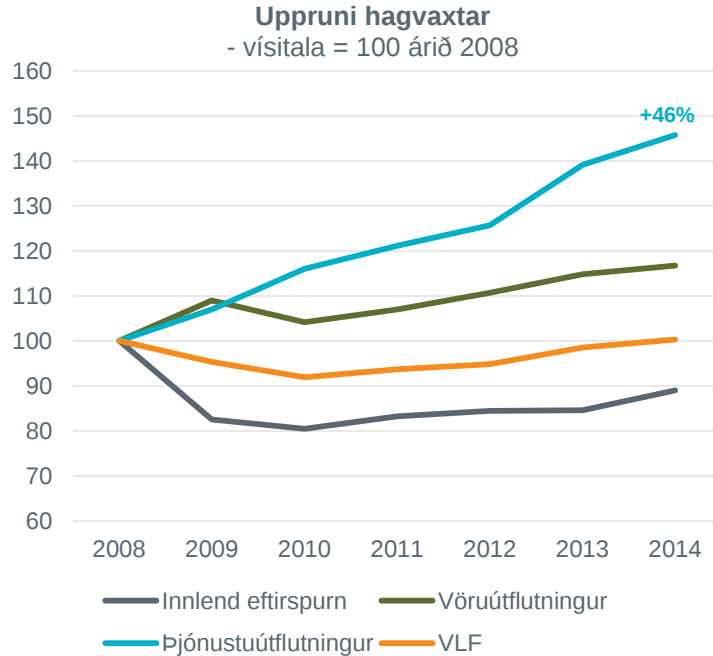
Kreppan stóð í 6 ár

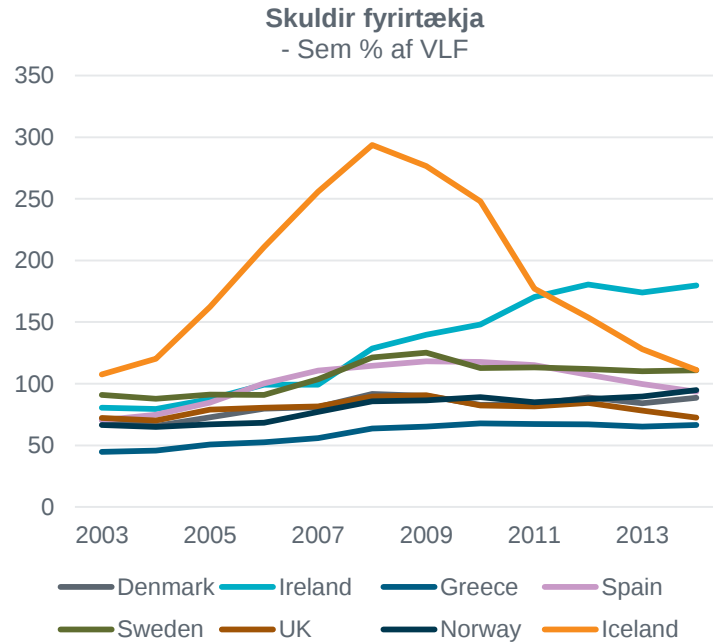
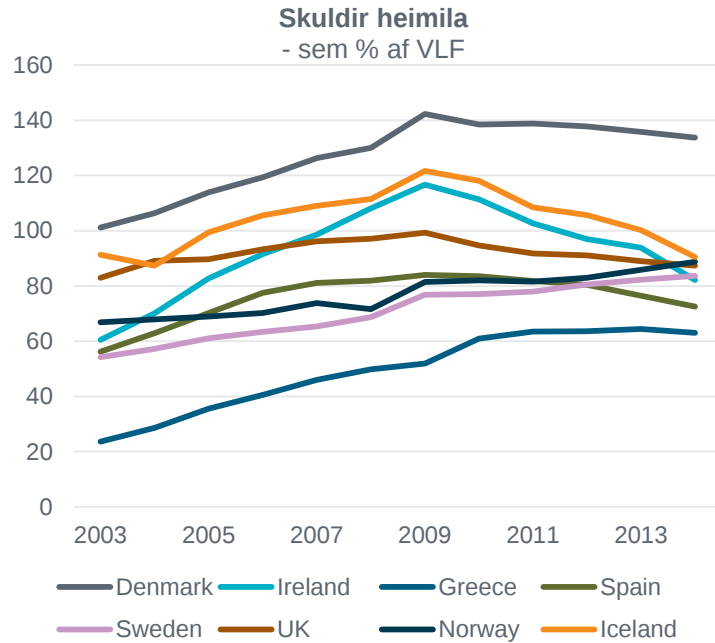
Stöndum vel í samanburði við aðrar þjóðir
- vísitala = 100 árið 2007

Ferðapjónustan hefur knúið efnahagsbatann að verulegu leyti

Fyrirtæki og heimili hafa minnkað skuldsetningu

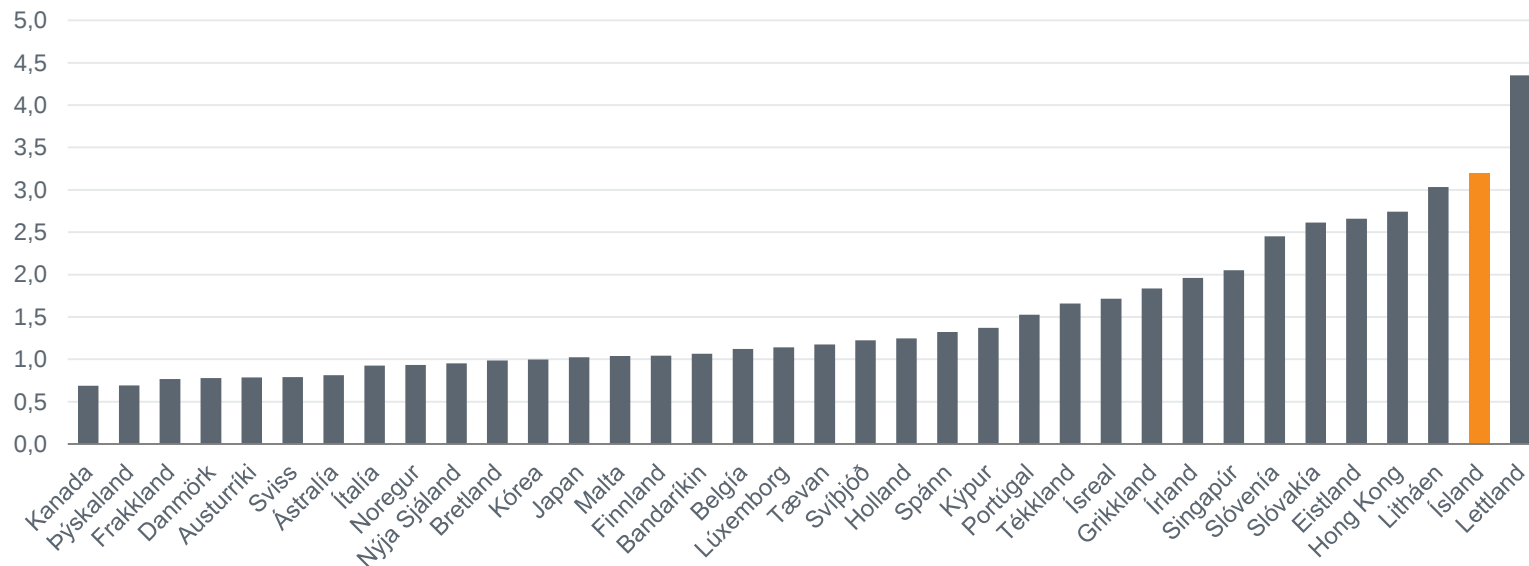

EN GLÍMUM ENN VIÐ GAMALKUNNUG VANDAMÁL

Breytileiki í verðlagi er nánast hvergi meiri

Frá upptöku verðbólgu markmiðs hér á landi hefur breytileiki í verðlagi nánast hvergi verið meira meðal iðnríkja.

Breytileiki í verðlagi meðal iðnríkja (%)
- staðalfrávik ársverðbólgu frá 2001-2014

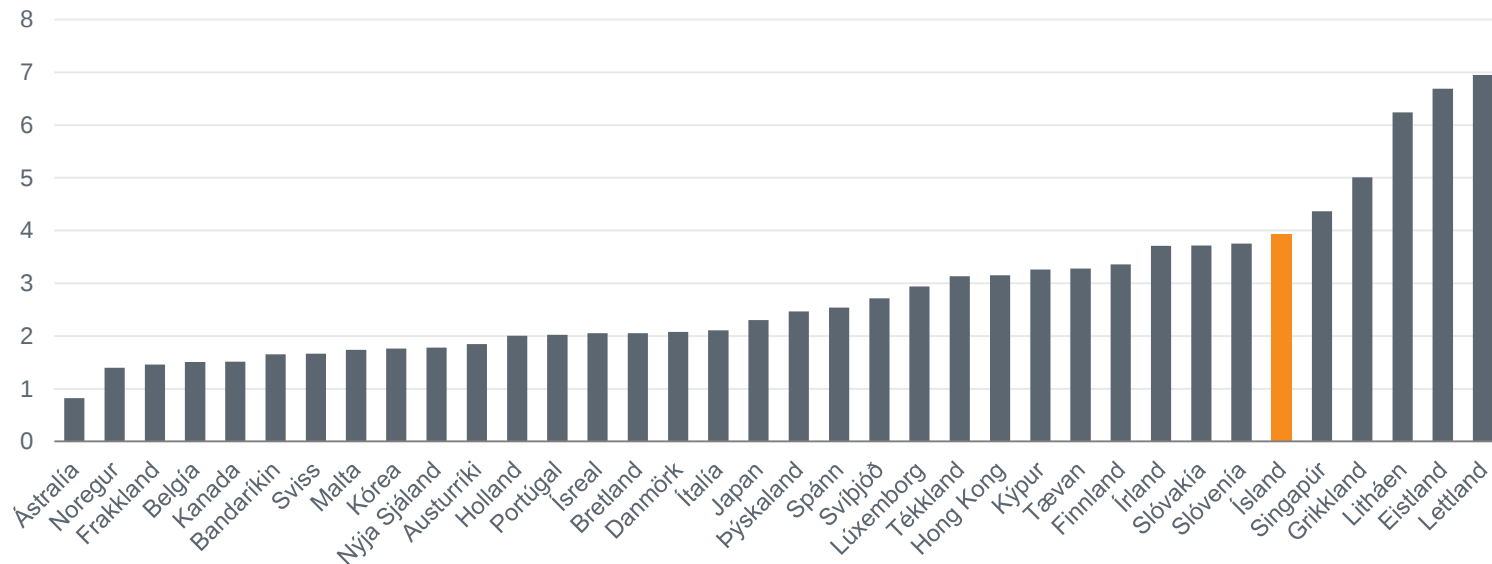

Íslenska hagsveiflan, sveiflukenndari en flest iðnríki

Breytileiki landsframleiðslu er mun meiri en það sem önnur ríki þurfa að glíma við.

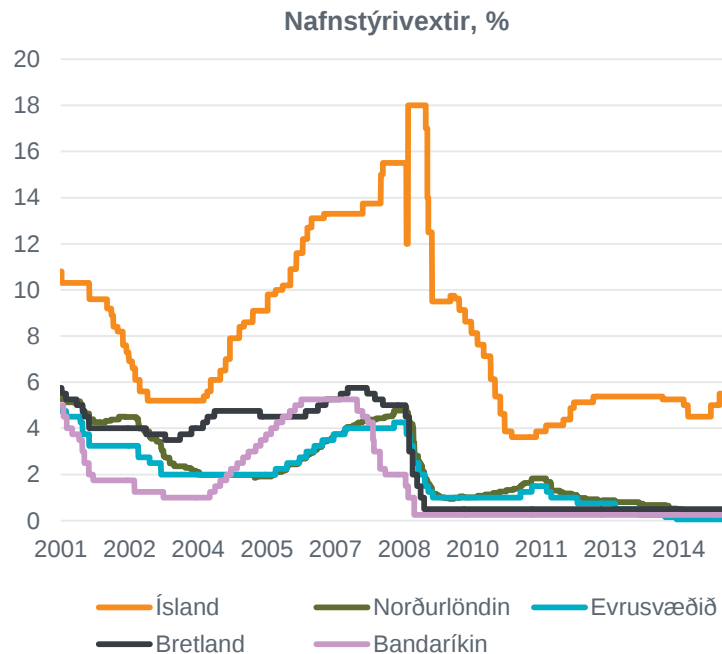
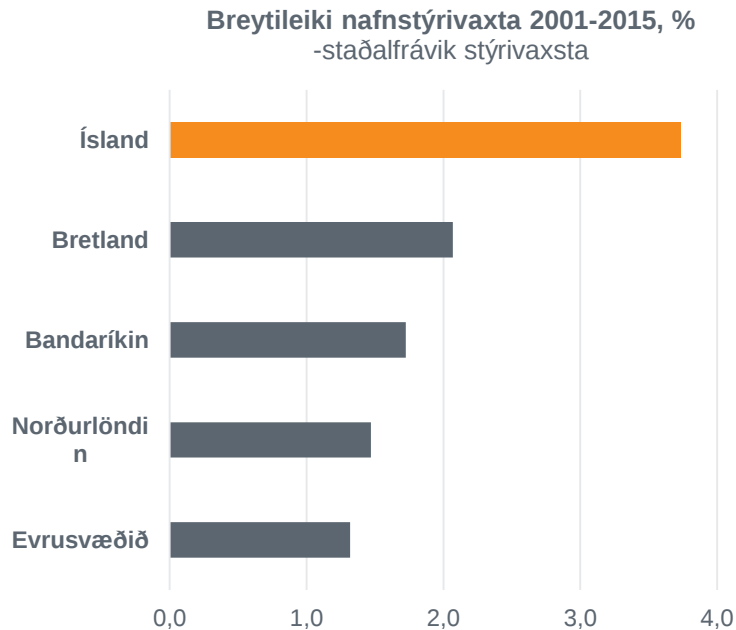
Breytileiki í hagvexti meðal iðnríkja (%)

- staðalfrávik VLF frá 2001-2014

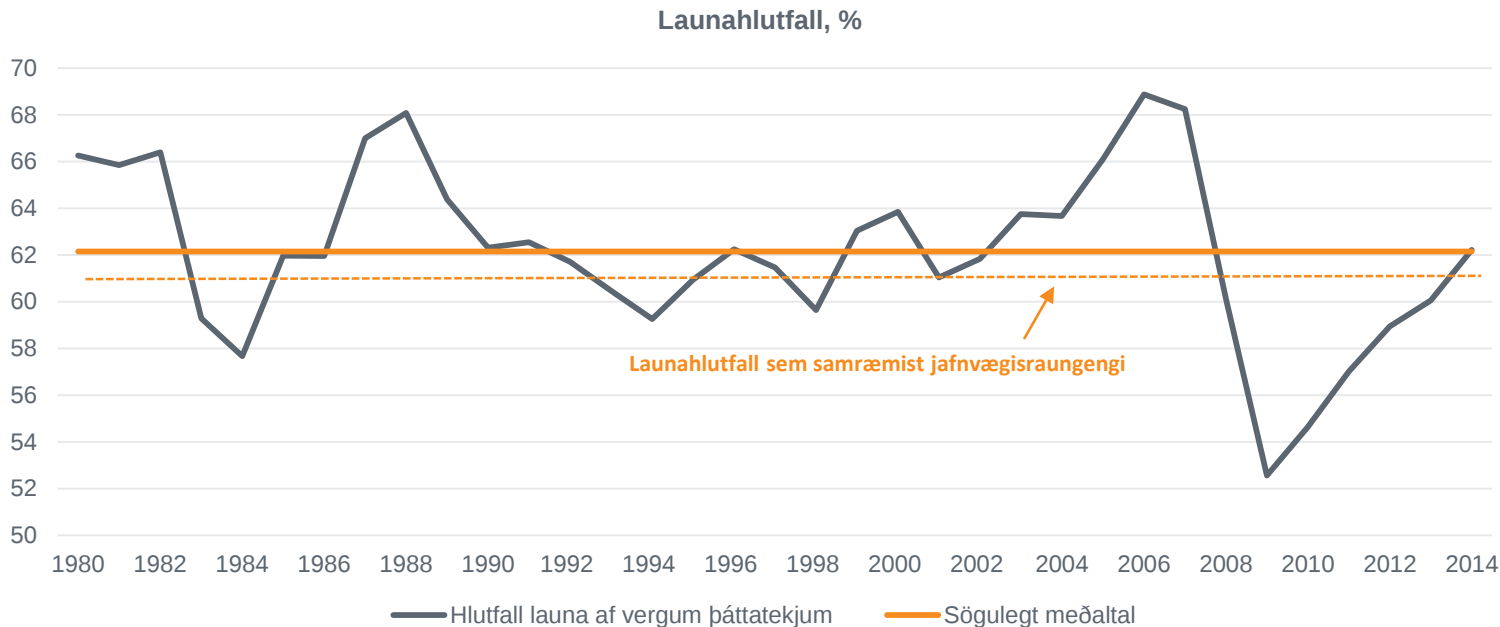
Vaxtastig er hærra og sveiflukenndara

Frá upptöku verðbólguþéttis hefur vaxtastigið haldist að meðaltali 6% hærra en í okkar viðskiptalöndum. Hátt vaxtastig helst jafnframt í hendur við auknar sveiflur á vaxtastiginu.

Sjálfbært launahlutfall?

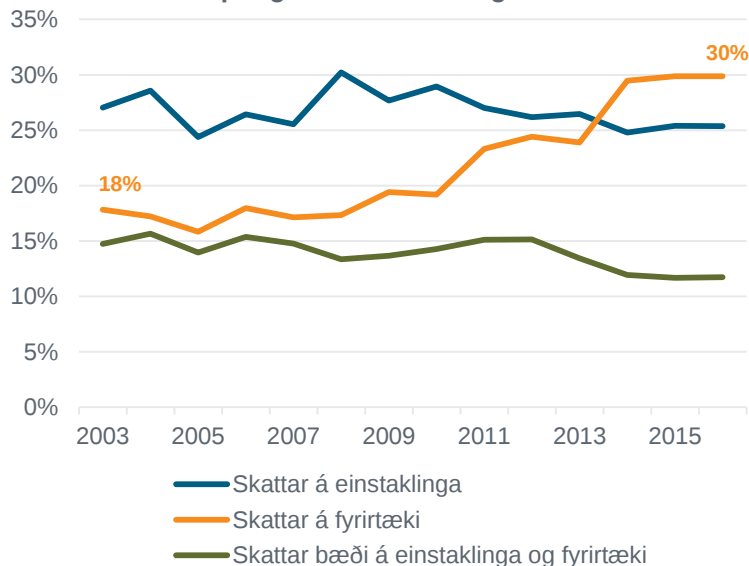
Launahlutfallið féll verulega í kjölfar hrunsins en hefur samfara auknum umsvifum í hagkerfinu vaxið á ný og mælist í dag rétt yfir sögulegu meðaltali.

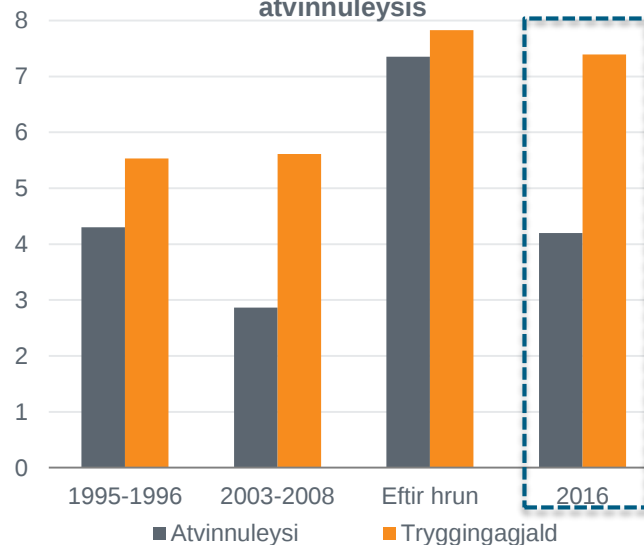
Stöðugra skattkerfi

- Leiðin að hallalausum ríkisrekstri hefur ekki verið sársaukalaus og meginþungi hennar komið fram í formi nýrra skatta á atvinnulífið. Frá hruni hafa nýir skattar á fyrirtæki aukist um 82 ma.kr. þá er ekki tekið mið af áhrifum þrotabúa.
 - Tryggingargjaldið skilar árlega viðbótartekjum upp á 20 ma.kr.
 - Bankaskattur án áhrifa þrotabúa skilar árlega viðbótartekjum um 20 mö.kr.
 - Veiðigjöld skila árlega 5-8 mö.kr.

Skipting skatttekna eftir greiðendum

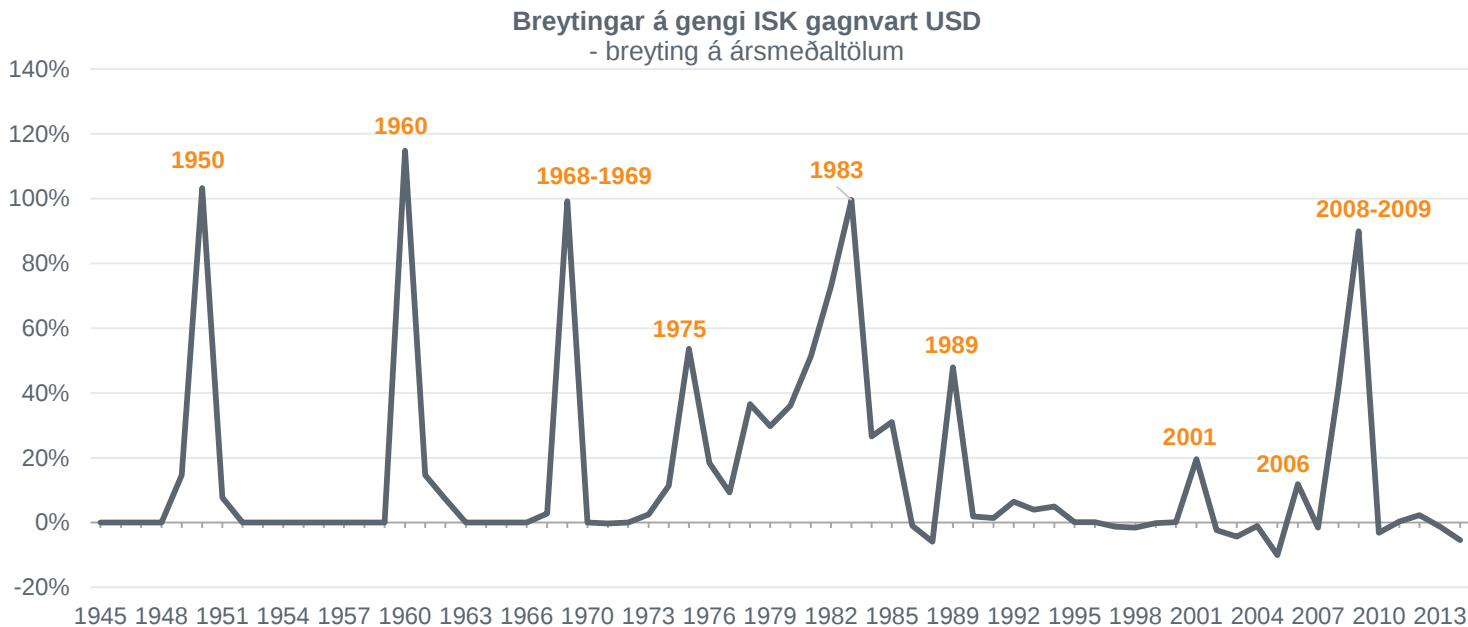

Samband tryggingagjalds og atvinnuleysis

Íslensk hagstjórn er hamfarasaga útflutningsgreina

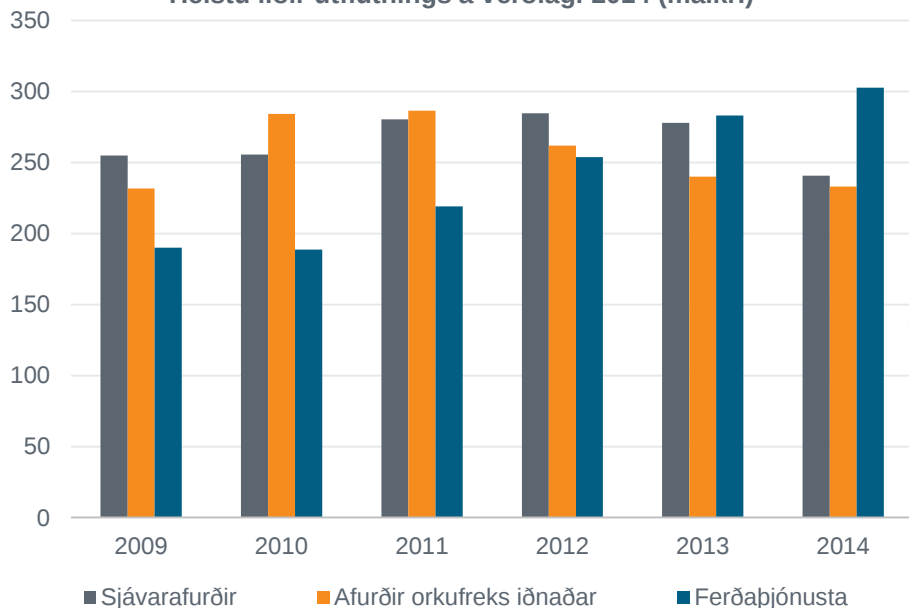
Styrking raungengis sem ekki byggist á aukinni framlegð útflutningsgreina leiðréttest að lokum með gengisfalli krónunnar. Gengisfellingar síðustu áratuga eru því afleiðingar slakrar hagstjórnar.

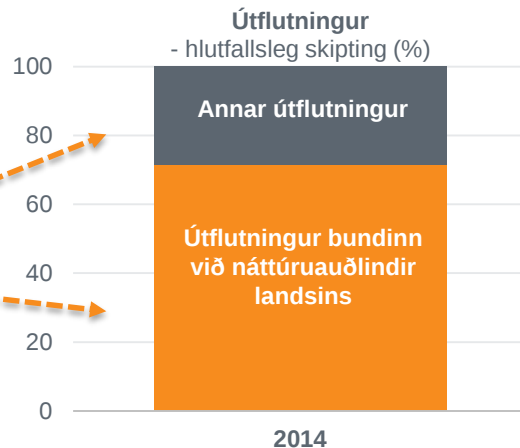
Væri fjölbreytnin meiri ef hagstjórnin hefði verið öðruvísi?

Útflutningsgreinar eru nauðsynlegar til að byggja upp sjálfbæran hagvöxt til langs tíma. Útflutningur Íslendinga er að mestu bundinn við náttúruauðlindir landsins. Fjölbreyttur útflutningsiðnaður mun ekki dafna hér á landi nema stöðugt rekstrarumhverfi sé tryggt til langs tíma.

Helstu liðir útflutnings á verðlagi 2014 (ma.kr.)

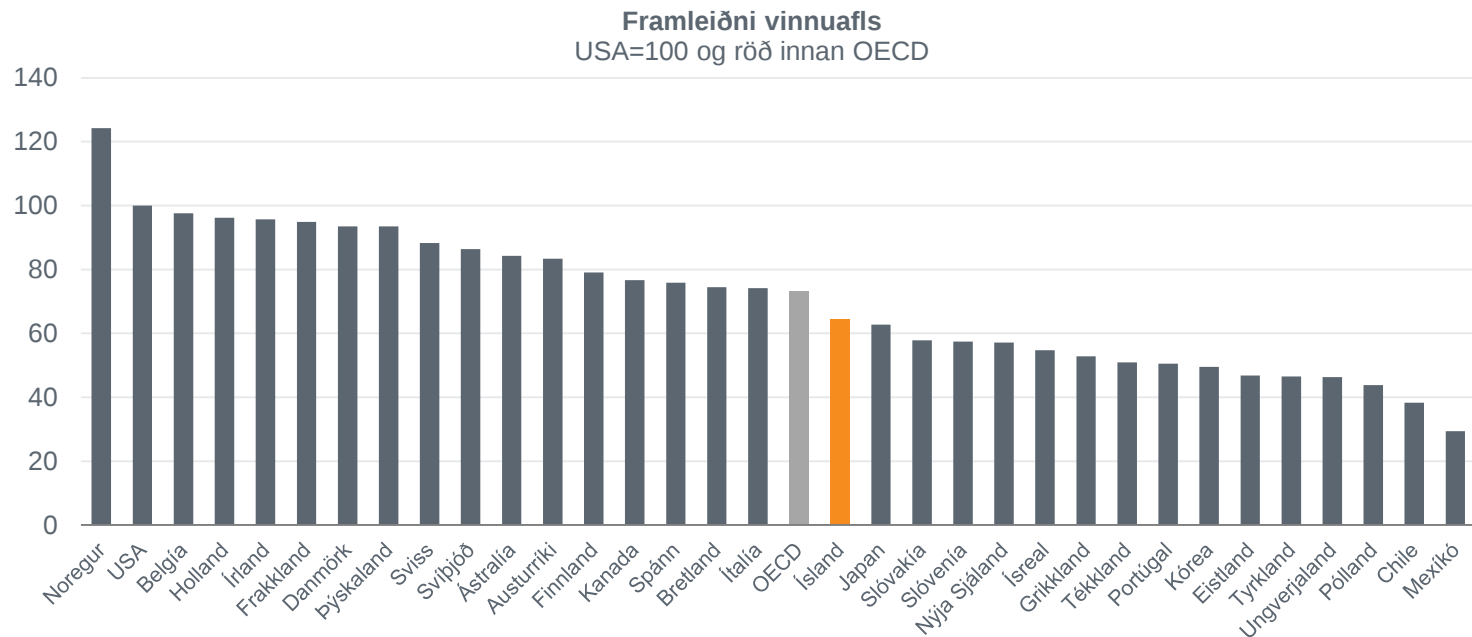

Heimildir: Seðlabanki Íslands, Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

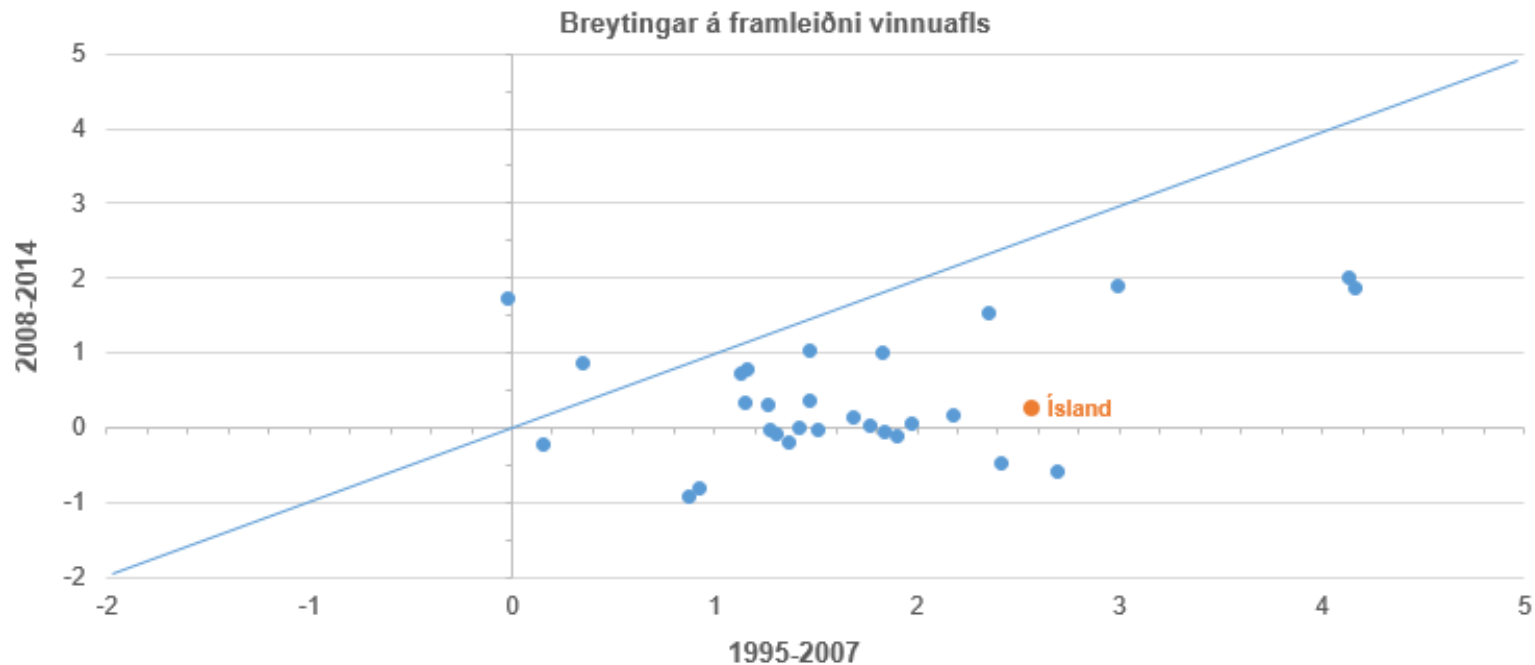

Framleiðni á Íslandi er lág og þarf að aukast

Undirstaða bættra lífskjara er aukin framleiðni. Kaupmáttur til lengri tíma byggir á betri nýtingu framleiðslupáttá. Lág framleiðni er afleiðing slakrar hagstjórnar.

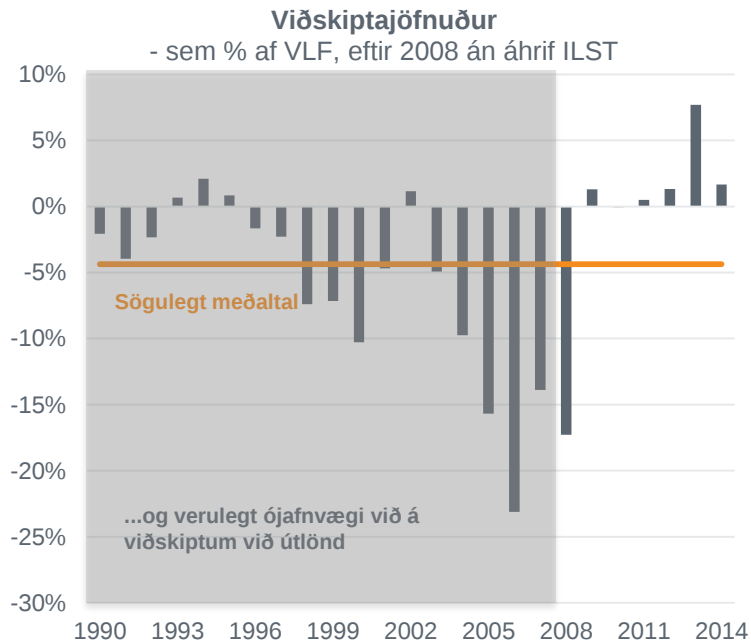
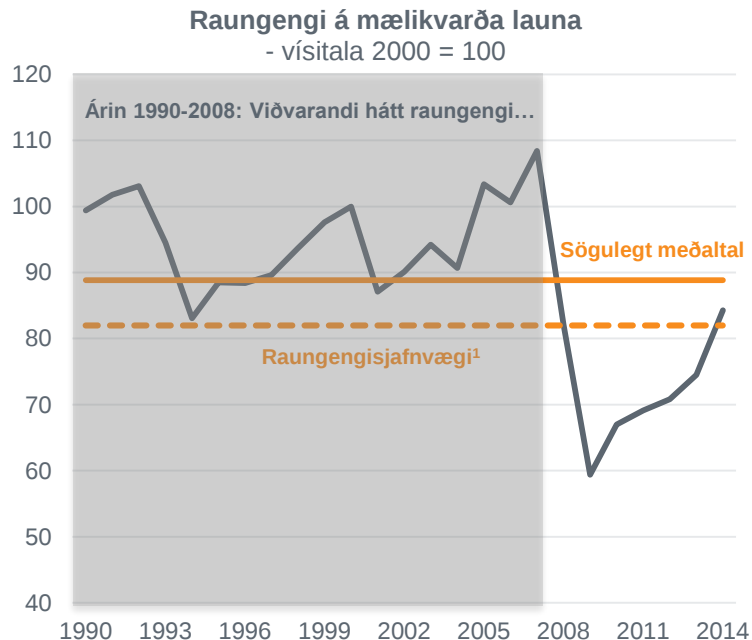
Undanfarin ár hefur framleiðnivöxtur hins vegar minnkað

VAR EINHVER AÐ TALA UM NÝ VINNUBRÖGÐ Á
VINNUMARKAÐI?

Árin fyrir hrun: Viðvarandi viðskiptahalli við sögulega hátt raungengi

Raungengi íslensku krónunnar síðastliðna áratugi samrýmdist ekki jafnvægisástandi. Var því haldið uppi með viðvarandi viðskiptahalla, að meðaltali 5% af VLF, fjármögnuðum að mestu með erlendum lántökum.

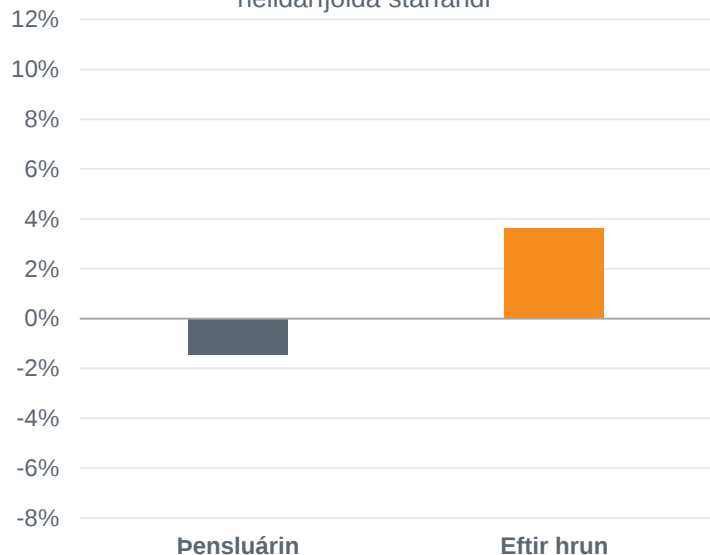
¹raungengi sem samræmist ytra jafnvægi

Tilfærsla vinnuafls: Störf á innanlandsmarkaði útsettari fyrir hagsveiflunni

Miklar sveiflur í hagkerfinu valda kostnaði. Störfum fjölgaði mest í þeim greinum sem starfa á innanlandsmarkaði á þensluárunum en störfum fækkaði mest í þeim sömu greinum í kjölfar hrunsins.

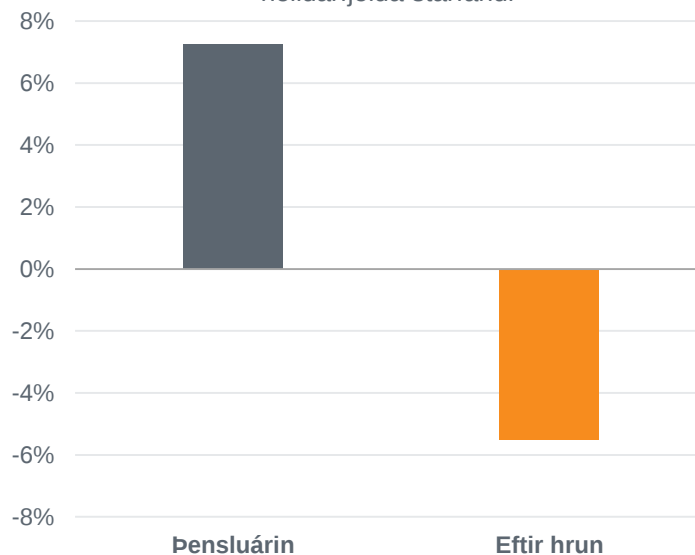
Störf í ákveðnum útflutningsgreinum¹

- breyting á fjölda starfandi sem hlutfall af heildarfjölda starfandi

Störf í greinum er starfa innanlandsmarkaði²

- breyting á fjölda starfandi sem hlutfall af heildarfjölda starfandi

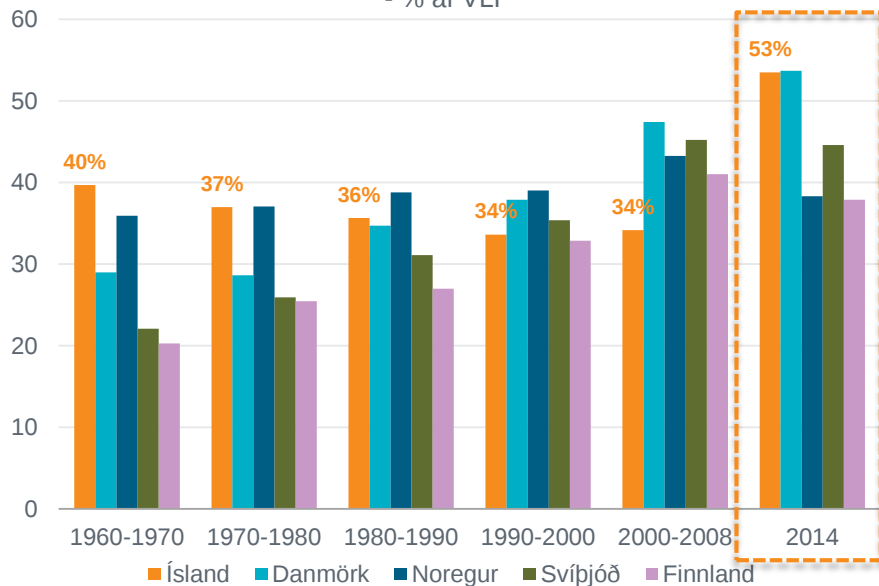
¹ Útflutningsgreinar: Fiskveiðar, fiskvinnsla, hótél og veitingahúsarekstur

² Innflutningsgreinar: Fjármála- og tryggingaþjónusta, Mannvirkjagerð, verslun og viðgerðaðþjónusta

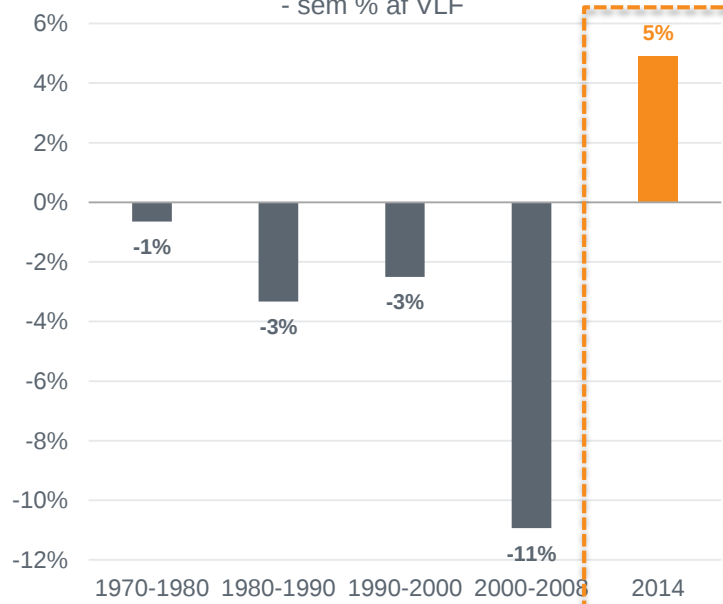
Mikilvægi þess að verja útflutningsgreinarnar

Sjálfbært raungengi ver útflutningsgreina og kemur í veg fyrir erlenda skuldasöfnun. Síðustu áratugina hefur útflutningurinn að meðaltali ekki staðið undir innflutningi – þar til fyrst nú.

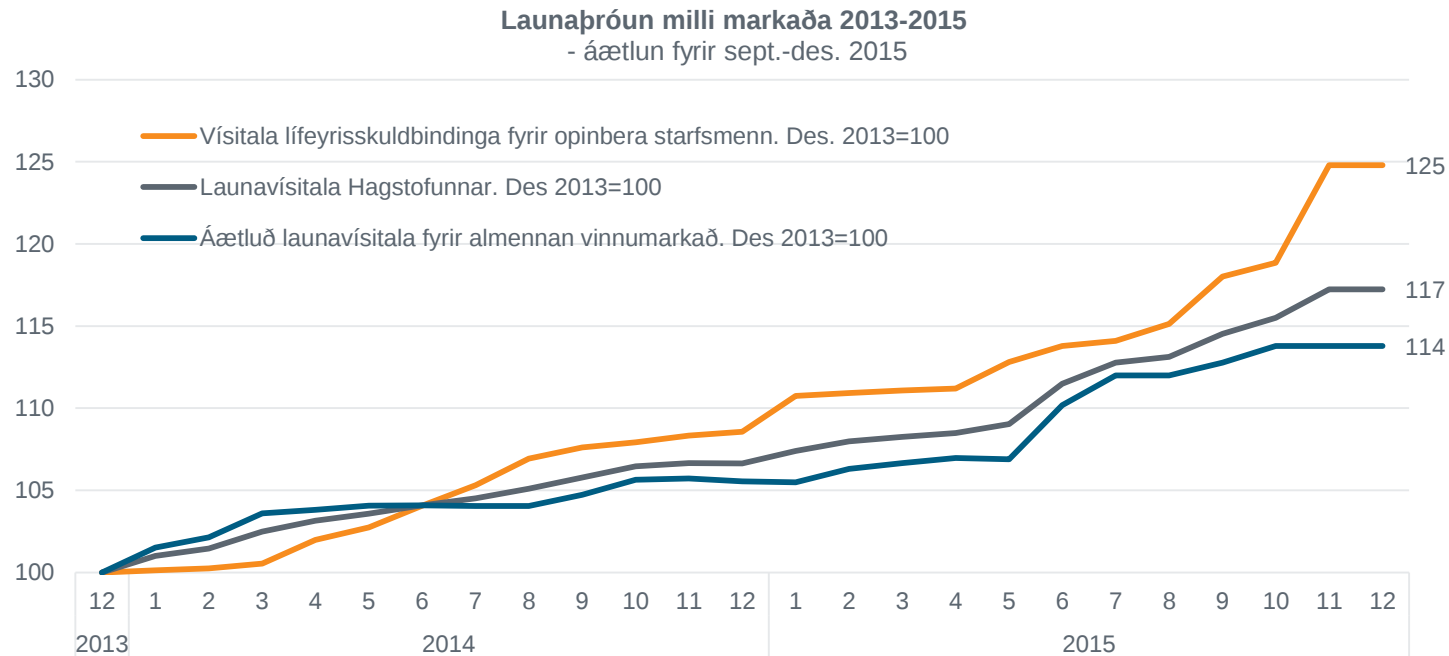
Norðurlöndin: Útflutningur vöru og þjónustu
- % af VLF

Viðskiptajöfnuður á Íslandi
- sem % af VLF

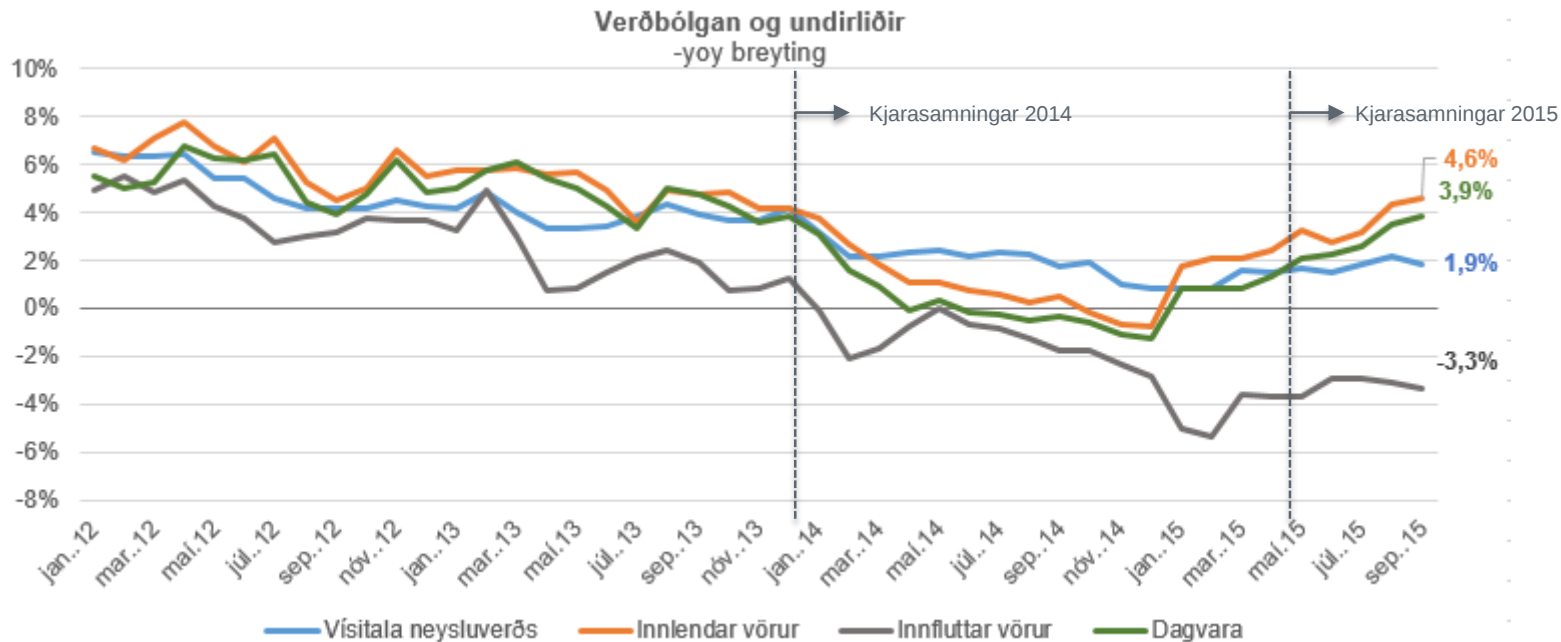

Mikið ójafnvægi í launabróun milli almenna og opinbera vinnumarkaðarins

Kjarasamningar hafa áhrif á verðbólguna

Verðbólgan hefur haldist undir markmiði Seðlabankans frá því í janúar 2014. Seðlabankinn lækkaði vexti um 75 punkta á árinu 2014 en hefur hækkað þá um 100 punkta á þessu ári. Ábyrgir kjarasamningar samfara hagstæðum ytri skilyrðum hafði jákvæð áhrif á verðbólguna framan af, í dag er það eingöngu gengisstyrking krónunnar.

HVAÐ GERIST EF VIÐ ELTUM GERÐADÓM?

SVIÐSMYNDAGREINING: ÁHRIF LAUNAHÆKKANA Á VERÐLAG¹

¹ Sviðsmyndagreiningin er ekki verðbólguþá, heldur byggir á sambandi launa og verðlags miðað við aðrar stærðir fastar eins og vaxtastig, húsnæðisverð, gengi krónunnar. Nema annað sé tekið fram.

Mismunandi forsendur um launabreytingar fyrir sviðsmyndir

Launahækkunar á hverju ári (%)

	Sviðsmynd 1	Sviðsmynd 2
2015	8,3	10,6
2016	8,5	11,9
2017	6,7	9,8
2018	5,9	8,8

Sviðsmynd 1: Sviðsmynd 1 að viðbættu 2% launaskriði á almennum markaði, sem opinberir starfsmenn fá bætt með launaskriðstryggingu

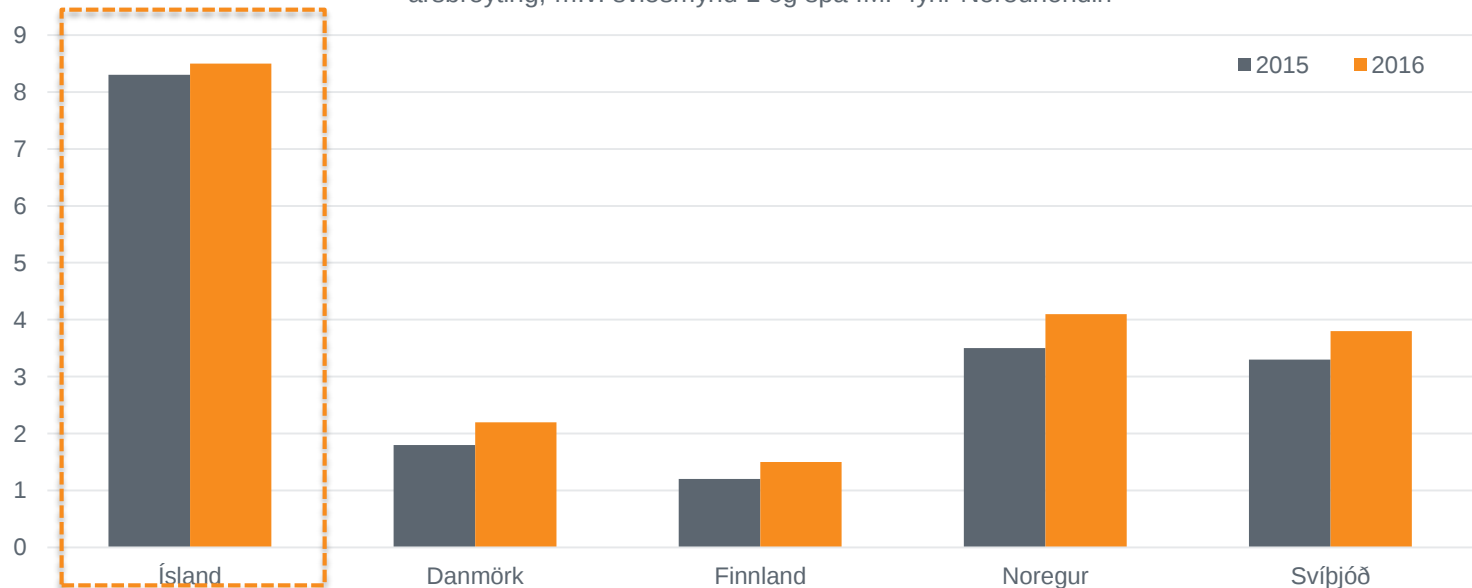
Sviðsmynd 2: 5% launaskrið, í raun eitt tilvika af stjórnlausri vixlverkun hækkana milli samningssviða

Launahækkunar á Íslandi verða langt umfram launahækkunar í nágrannalöndum

Samkvæmt drögum að kjarasamningum verður hækkun launavísitölunnar á Íslandi allt að fjórföld á við í nágrannalöndunum.

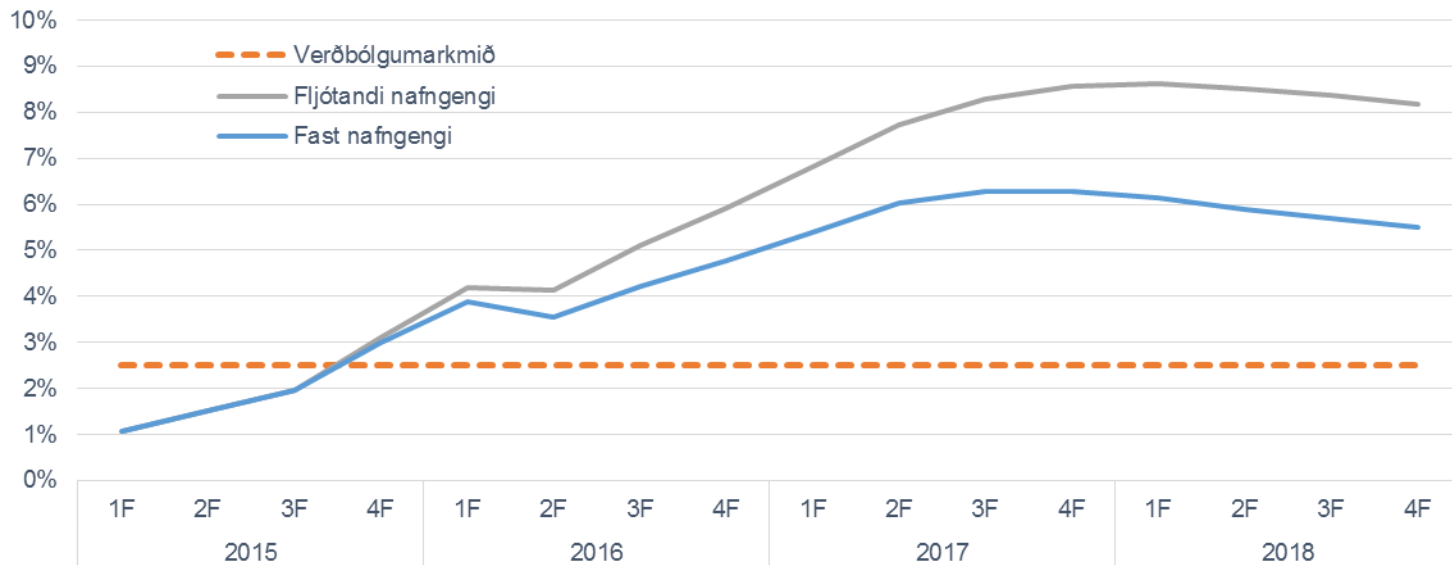
Líklegt er þó að hækkunin verði enn meiri þar sem ekki er gert ráð fyrir neinu launaskriði þegar metin er hækkun íslensku launavísitölunnar.

Hækkun launavísitölu árin 2015 og 2016
- ársbreyting, m.v. sviðsmynd 1 og spá IMF fyrir Norðurlöndin

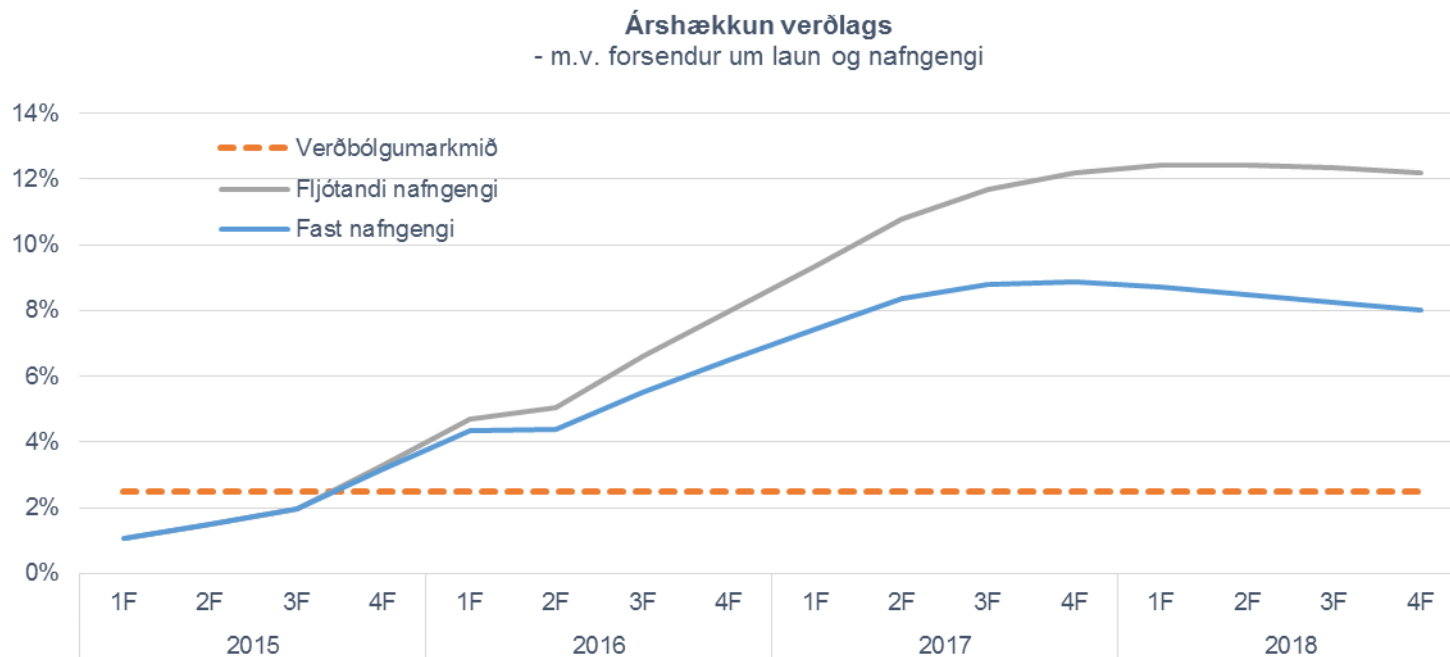
Sviðsmynd 1: 2% launaskrið á almennum markaði, launaskriðstrygging ári síðar

Árshækkun verðlags
- m.v. forsendur um laun og nafngengi

Nafngengi haldið föstu, þá mest 6% verðbólga, eða gengi flýtur, þá mest 9% verðbólga

Sviðsmynd 2: Miðað við 5% launaskrið

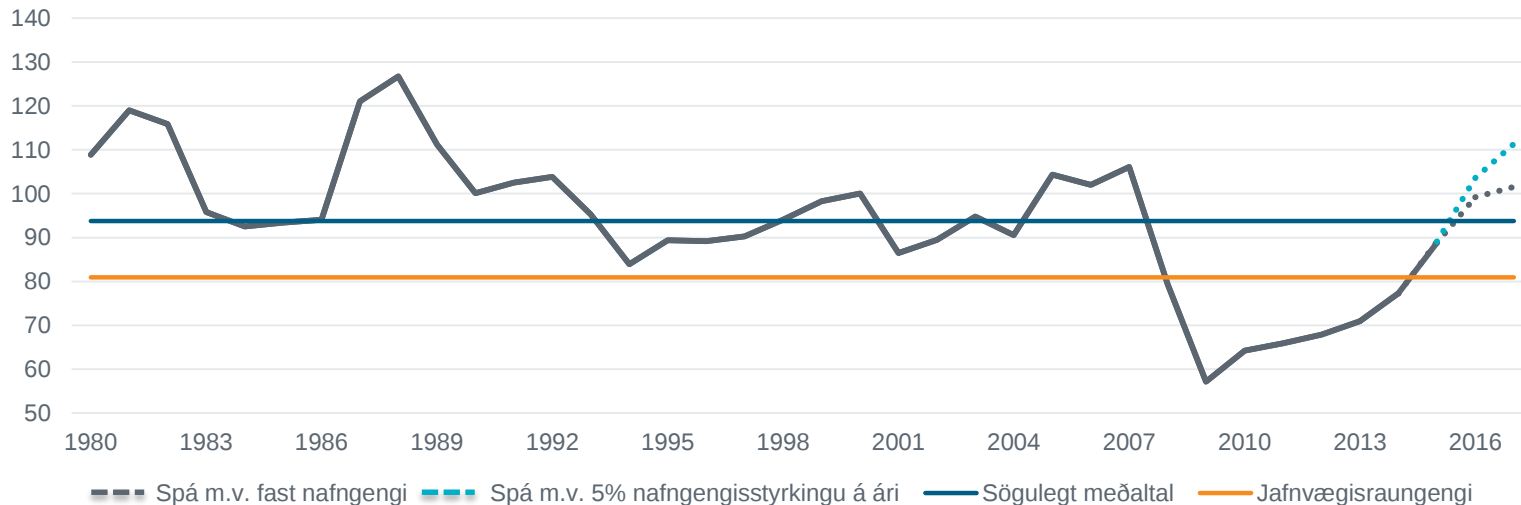

Nafngengi haldið föstu, þá mest 9% verðbólga, eða gengi flýtur, þá mest 12% verðbólga

Raungengisstyrking framundan: Mun staðan svipa til 2007 ?

Óhjákvæmileg raungengisstyrking er framundan, nægir að horfa til nýgerðra kjarasamninga en miðað við forsendur um launaþróun skv. BHM samningi þá gæti raungengisstyrkingin orðið allt að 20% á næstu tveimur árum. Ef fram fer sem horfir mun raungengisstaðan áður en langt um líður svipa til þess sem mældist hér á þensluárunum.

Raungengi á grundvelli launa, m.v. launaþróun BHM samningsins
vísitala, 2000=100

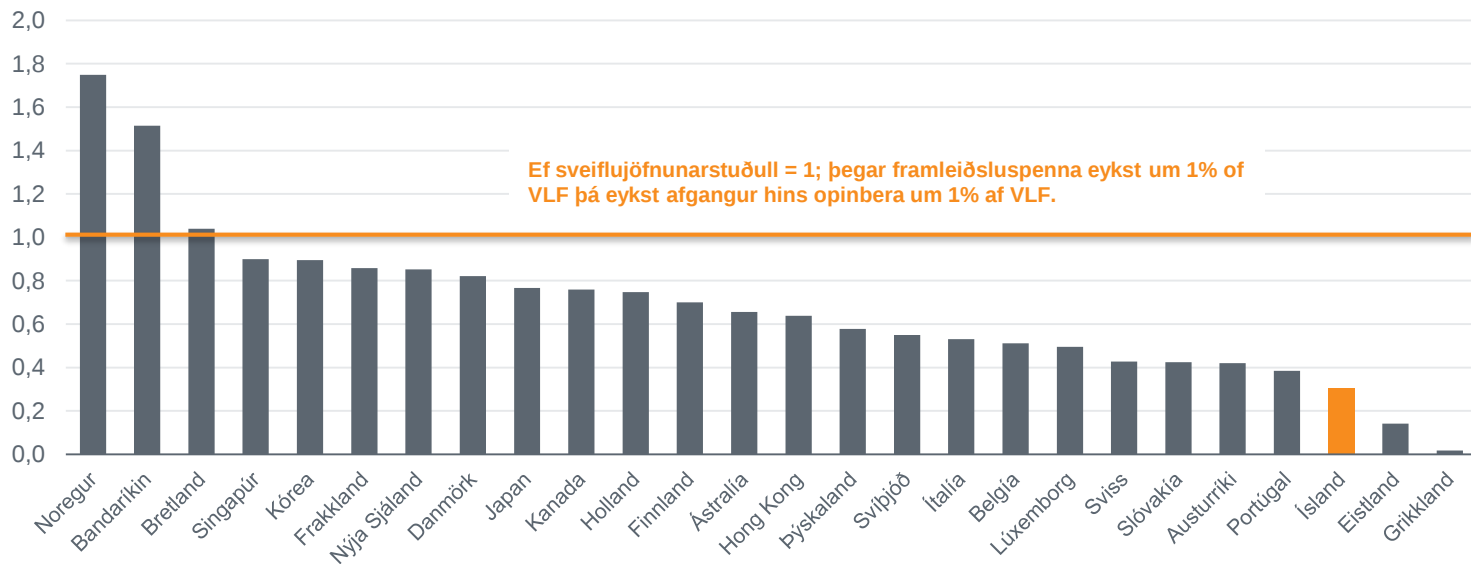
RÍKISFJÁRMÁLIN MAGNA SVEIFLUNA

Fjármálastefnan á Íslandi er aðhaldsminni en hjá flestum OECD ríkjum

Opinber fjármál hafa í gegnum tíðina fremur ýkt hagsveifluna hér á landi en að draga úr henni. Það kemur því ekki á óvart að meðal OECD ríkja er Ísland með einna minnstu sveiflujöfnun, en einungis Eistland og Grikkland standa sig verr í þeim efnum.

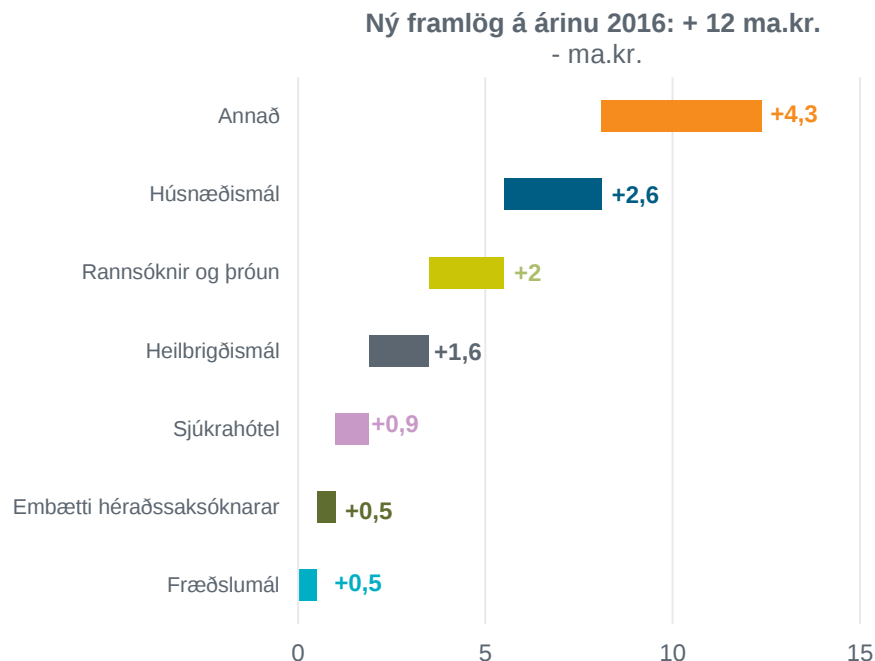
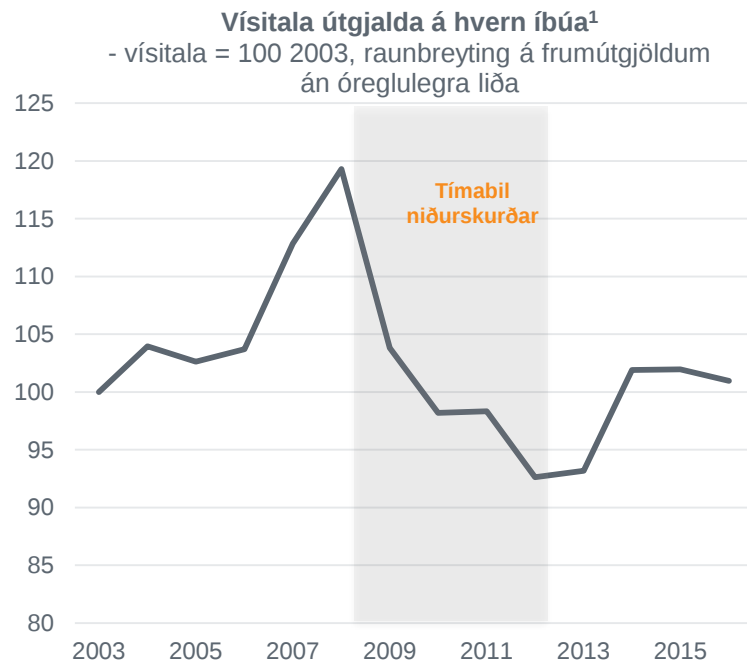
Sveiflujöfnun hins opinbera

- því hærri sem stuðullinn er því meira eru ríkin að draga úr sveiflum í hagkerfinu

Útgjöld hafa aukist frá árinu 2013

Ríkisútgjöld á mann leiðrétt fyrir ýmsum óreglulegum liðum og fjármagnskostnaði hafa vaxið frá árinu 2013. Útgjöldin eru nú svipuð og á árunum fyrir hrun og ef horft er framhjá árinu 2008 sem litast af hruninu þá hafa aðhaldsaðgerðir ríkisins að mestu gengið tilbaka.

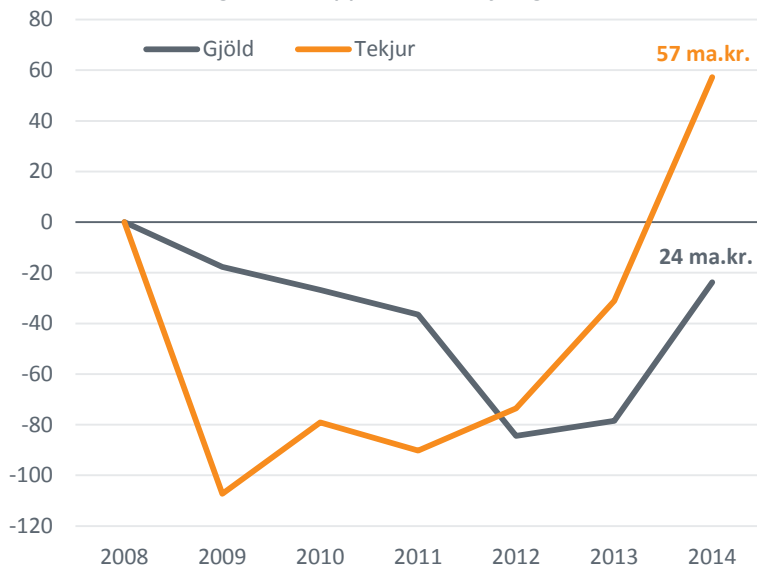
¹ Óreglulegir liðir: áfallnar ríkisábyrgðir, tapaðar kröfur, afskriftir skattkrafna, framlög til Íbúðalánasjóðar og atvinnuleysistryggingasjóður

Skattahækkanir vörðuðu leiðina að hallalausum fjárlögum

Þrátt fyrir að upphaflega hafi verið lagt upp með blandaða leið niðurskurðar og skattahækkana í rammaáætlun stjórnvalda og efnahagsáætlun AGS þá hefur meira farið fyrir skattahækkunum en niðurskurði á þeim árum sem liðin eru frá hruni .

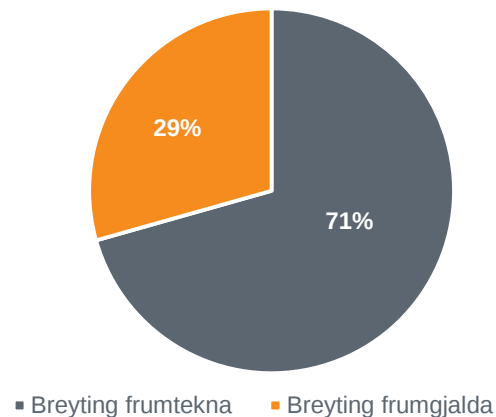
Leiðin að hallalausum fjárlögum 2014 (ma.kr.)

- á verðlagi 2015, uppsöfnuð breyting frá 2008¹

Leiðin að hallalausum fjárlögum 2008-2014

- aðlögun sem kom í genum tekjuvöxt og niðurskurð

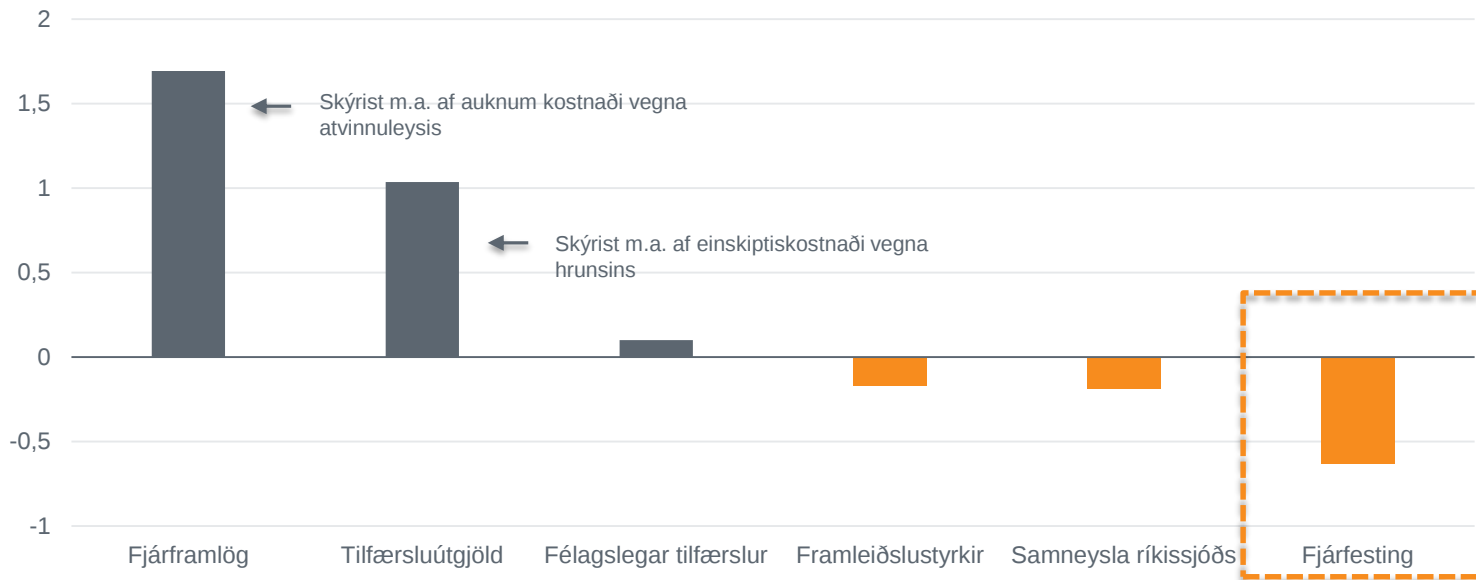

¹Breytingin er mismunur á ríkisreikningum m.v. viðmiðunarárið 2009 á verðlagi ársins 2015. Í samanburðinum eru teknir til hliðar einstakir liðir sem ríkisvaldið hefur ekki stjórn á við fjárlagagerð eða telst ekki til reglulegra tekna eða gjalda , þ.e. framlög í atvinnuleysistryggingasjóð, afskriftir skatttekna, innborgun á lífeyrisskuldbindingar, framlag til Íbúðalánasjóðar, fjármagnsgjöld/tekjur, áfallnar ríkisábyrgðir á lánum og eignasala .

Niðurskurður ríkissjóðs var mestur í formi minni fjárfestinga

Niðurskurður í fjárfestingum getur annað hvort komið til vegna frestunar framkvæmda eða vegna ákvörðunar um að fækka framkvæmdum ríkisins. Sé um frestun fjárfestinga og viðhalds að ræða er slíkur niðurskurður ekki ígildi sparnaðar heldur einungis frestun útgjalda

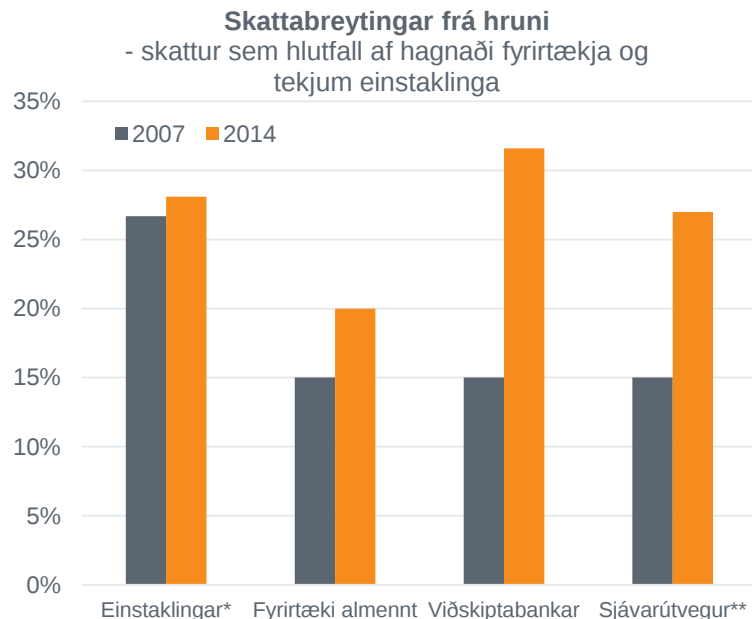
Útgjöld ríkissjóðs eftir málaflokkum (% af VLF)
- mismunur á meðaltali 1998-2007 og meðaltali 2009-2014

Draga skattahækkanir tilbaka: Skattahækkanir hafa brúað hallarekstur ríkissjóðs

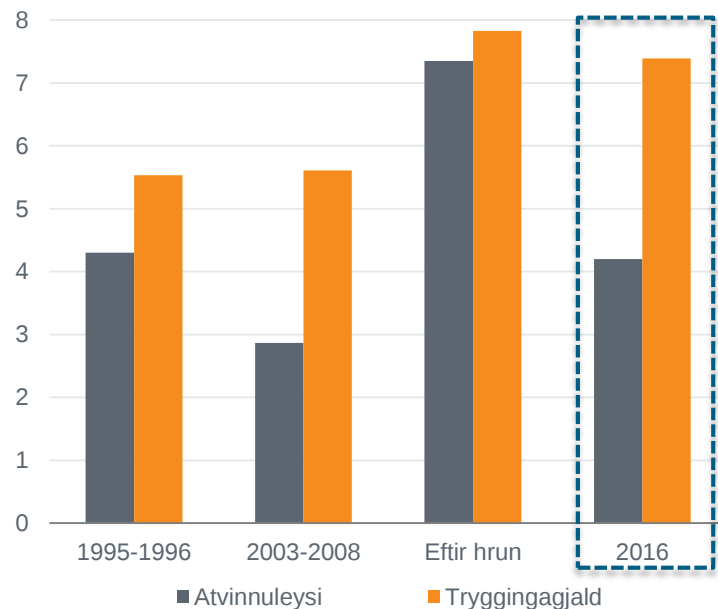
Ríkissjóður brúaði fjárlagagatið að mestu leyti með skattahækkunum og er skattbyrði bæði fyrirtækja og einstaklinga meiri nú en fyrir hrun.

Samhliða auknum umsvifum í hagkerfinu hefur atvinnuleysi gengið niður en tryggingagjaldið ekki að sama skapi. Tryggingagjaldinu virðist því ekki aðeins ætlað að standa undir greiðslu atvinnuleysisbóta heldur einnig í vaxandi mæli að fjármagna samneyslu ríkisins.

*M.v. meðaltekjur; ** Árið 2013

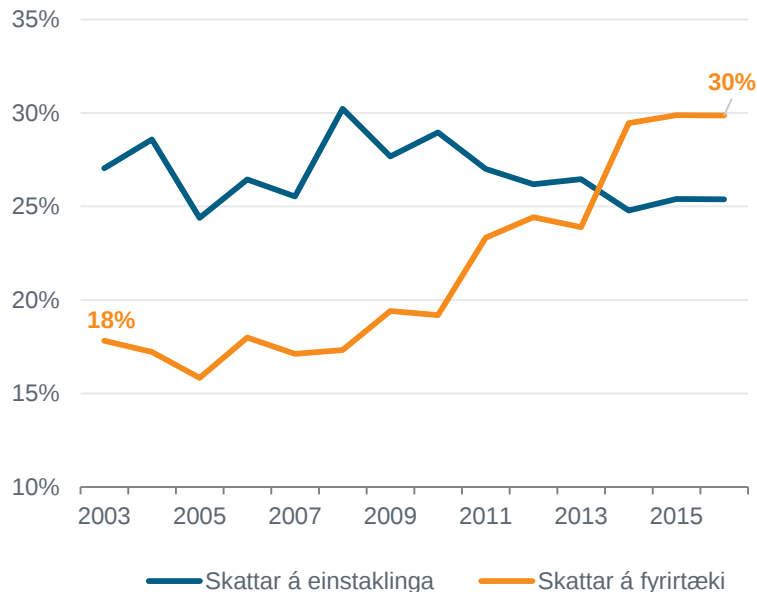
Samband tryggingagjalds og atvinnuleysis

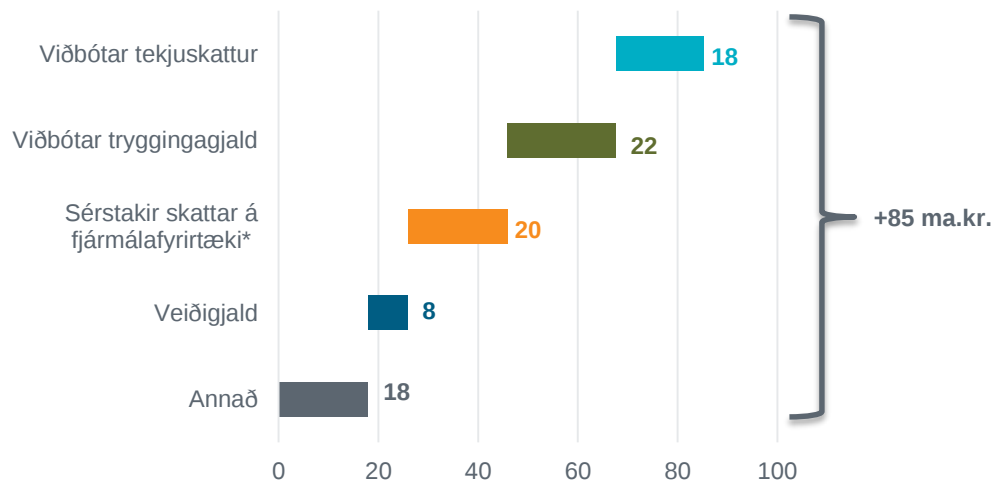
Draga skattahækkanir tilbaka: Fyrirtækin greiða auknum mæli útgjöld ríkisins

Á árunum 2003-2007 námu skattar á fyrirtæki um 18% af heildarskatttekjum ríkissjóðs en í kjölfar hrunsins voru skattar hækkaðir og lagðir á nýir. Í nema skattar á fyrirtæki 30% af heildarskatttekjum ríkissjóðs

Skipting skatttekna eftir greiðendum

Árlegur tekjuauki nýrra fyrirtækjaskatta
- ma.kr., nýir skattar frá 2008

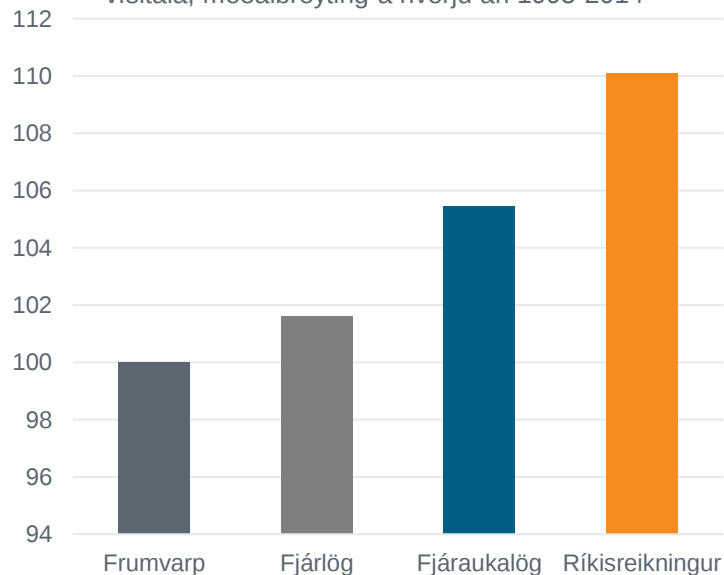

*Án áhrifa þrotabúa

Sé fjárlagavinna með sama móti og áður stefnir í meiri útgjöld en þekktist fyrir hrun

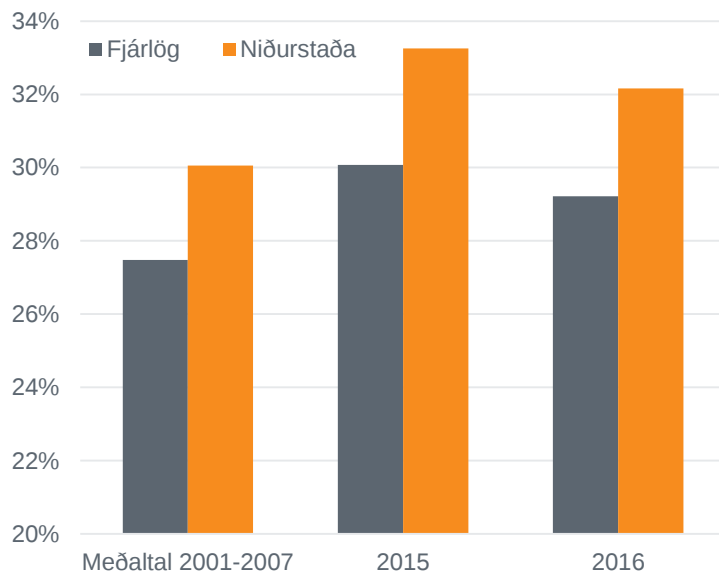
Endanleg útgjöld ríkisins hafa iðulega verið töluvert meiri en lagt er upp með í fjárlagafrumvarpi. Raunar er það svo að fjárheimildir eru nær undantekningalaust auknar í hvert skipti sem fjárlögin eru tekin fyrir í þinginu auk þess sem að farið er fram úr fjárheimildum þingsins skv. ríkisreikningi.

Ríkisútgjöld: Frumvarp fram að ríkisreikningi
-vísitala, meðalbreyting á hverju ári 1995-2014¹

¹ Að frátöldum árunum 2008 og 2009

Heildarútgjöld ríkissjóðs
- hlutfall af VLF

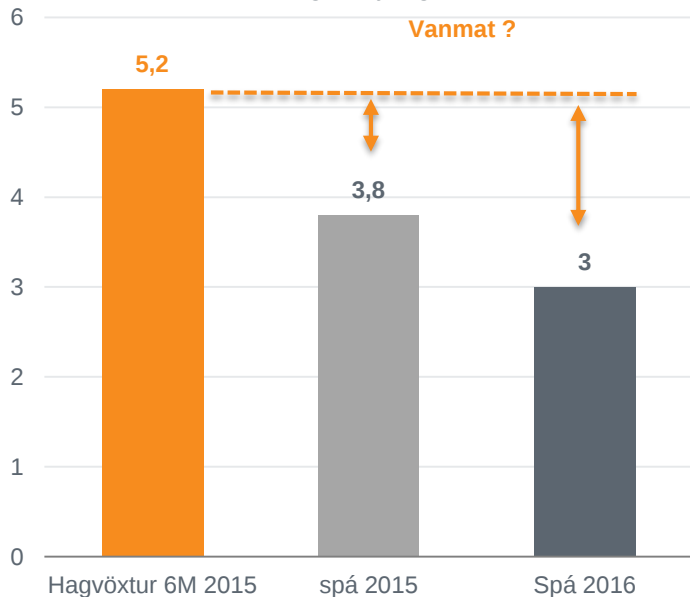

Áfram vaxa tekjurnar – og útgjöldin líka?

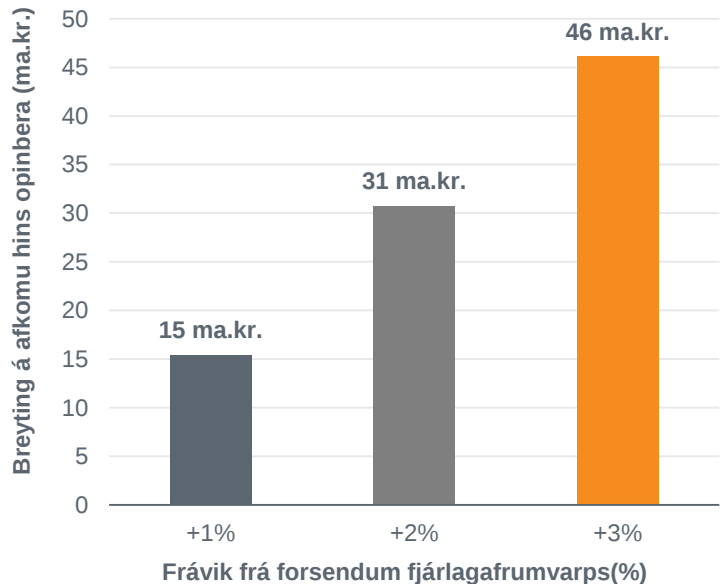
Hagvöxtur á fyrstu sex mánuðum þessa árs var 5,2% og er vöxturinn meiri en forsendur fjárlaga gerðu ráð fyrir. Ef fram fer sem horfir er ekki ólíklegt að hagvöxtur á komandi árum verði meiri en spár gera nú ráð fyrir. Samkvæmt mati AGS þá skapar 1% viðbótar hagvöxtur 15 ma.kr. til viðbótar í tekjur hins opinbera.

Aukinn hagvöxtur skapar því auknar skatttekjur og veitir ríkinu aukið svigrúm. Því miður er reynsla síðustu ára að slíkt svigrúm er frekar notað til aukinna útgjalda fremur en að búa í hagin fyrir næstu niðursveiflu.

Hagvöxtur á 1H 2015 og hagvaxtaspár
- magnbreyting á VLF

Samband hagvaxtar og afkomu hins opinbera

Armar hagstjórnar verða að stefna að sama marki

Markmið: Aðilar vinnumarkaðar hagi launahækkunum þannig að þær séu í samræmi við framleiðnivöxt hagkerfisins.

Reynslan: Launahækkarnir umfram framleiðnivöxt skila sér í verðbólgu. Við því þarf Seðlabankinn að bregðast með hækkun vaxta.

PENINGAMÁLASTJÓRN

Markmið: Peningastefnan og fjármál hins opinbera vinni saman að því ýmist að slá á þenslu eða örva efnahagslífið eftir því hvar það er statt í hagsveiflunni.

Reynslan: Hið opinbera eykur umsvif sín ítrekað á þenslutímum og vinnur þannig gegn tilraunum Seðlabanka til að halda aftur af verðbólgu.

VINNUMARKAÐUR

FJÁRMÁLASTJÓRN

Markmið: Hið opinbera og almennur vinnumarkaður samræmi launahækkarnir.

Reynslan: Skortur á heildstæðri launastefnu hefur valdið togstreitu milli launafólks á almennum og opinberum vinnumarkaði. Hvor hópur reynir að tryggja sinn hluta af kökunni og samkeppni þeirra þrýstir launum upp meira en tilefni eru til m.v. undirliggjandi hagstærðir.

Þorsteinn Víglundsson
Framkvæmdastjóri SA
thorsteinn@sa.is
sími: 591-0001